

EEN VERLOREN KANS: EEN NATIONAAL KABINET

Na de langste kabinetsformatie in de recente geschiedenis staat Nederland op het punt een dichtgetimmerd vier partijen kabinet aan te stellen en laat daarbij een unieke kans voorbijgaan. Meer dan ooit is een keuze gerechtvaardigd voor een niet-partijgebonden kabinet, dat als team en op basis van deskundigheid een oplossing zoekt voor de uitdagingen en randvoorwaarden van morgen. In plaats van een betrekkelijk willekeurige verzameling van politiek geacheveerde mensen, die hun sporen verdiend hebben in de partij hiërarchieën

Een succesvol leiderschap van onze maatschappij vraagt een competent team, een krachtige leider en een samenhangende visie, die op brede steun in onze maatschappij en in de Tweede Kamer kan rekenen. Het vraagt ook vooral een bereidheid om moeilijke onderwerpen **gezamenlijk** aan te pakken en een vermogen om een visie om te zetten in **praktische stappen**.

De huidige randvoorwaarden voor samenstelling van een kabinet voldoen op geen enkele manier aan deze vereisten. Kabinetsformaties leiden niet tot een werkelijk competent team gezien de relatief kleine pool waaruit kabinetsdeelnemers worden gekozen en hun gebondenheid aan individuele partijaspiraties. De kans op een samenhangende visie is miniem, wanneer toekomstplannen bij voorbaat dicht getimmerd worden op basis van het veroveren van kleine overwinninkjes in de eigen leer. Vervolgens moet gekozen worden uit een groep kandidaten, die met handen en voeten gebonden zijn aan hun partijprogramma.

Brede steun voor een dergelijk kabinet ligt tenslotte ook niet voor de hand. Het komend kabinet kan op zijn best op een marginale meerderheid in de Tweede Kamer rekenen en om deze te bereiken is er al veel water in elkaars wijn gedaan.

We behoeven en verdienen beter, maar moeten daarvoor bereid zijn om onze traditionele politieke ballast nu eens over boord te zetten. Dit betekent, dat we binnen onze constitutie naar nieuwe praktische wegen moeten zoeken om aan de randvoorwaarden voor succesvol leiderschap van ons land te voldoen. Daartoe zijn de volgende stappen wenselijk.

Stap 1: Visionair leiderschap

Elk ondernemen ook dat in het landsbestuur begint met een "leider", een veel misbruikte term, die ook vaak niet begrepen wordt. Een leider:

- Heeft een samenhangende visie, niet alleen over waar we naar toe moeten, maar ook over hoe we daar komen
- Heeft het vermogen een superieur team samen te stellen en dat te inspireren tot grootse daden
- Heeft de gave om het brede publiek te laten delen in zijn/haar visie en daarvoor ruime steun te ontvangen

Ontbreekt één van deze dimensies dan is de excursie eigenlijk al bij voorbaat mislukt. Een werkelijk succesvol kabinet behoeft dus een leider, die meer kan dan “de boel bij elkaar houden”, “de zaken altijd zorgvuldig afwegen” of “de onderbuikgevoelens van de natie verwoorden”.

Idealiter wordt een dergelijke leider rechtstreeks gekozen. Vooralsnog is de Kamer bepalend. Zij moeten dus op korte termijn beslissen of een kandidaat Minister President aan dit beeld voldoet, of dat er nieuwe verkiezingen moeten komen. Als u ons toestaat, gebruiken wij voorlopig even “zij” voor deze leider in het volgende betoog om een eerste breuk te maken met belemmerende tradities en nu geen voorkeur uit te spreken.

Deze leider is de beoogde minister-president. Zij wordt tot deze functie uitgenodigd zonder enige “last of ruggespraak”. Zij formuleert de uitgangspunten voor de verdere kabinetsformatie en consulteert daartoe alle partijleiders naast andere door haar als deskundig ingeschatte mensen binnen en buiten het politieke systeem.

Stap 2: Competent team

De beoogde minister-president maakt een keuze voor de departementale indeling en bepaalt daarmee de omvang en de gewenste samenstelling van het door haar te formeren team. Hoewel haar keuze in dit traject volledig vrij moet zijn ligt het voor de hand, dat zij begint met een beperkt aantal spelers, die zij in ieder geval als onderdeel van haar kabinet wil zien. Met deze voert zij de volgende stappen in het proces uit.

Op basis van een zorgvuldige evaluatie komt zij tot de samenstelling van een door haar geprefereerd team. Uitgangspunt daarbij is dat alle door haar uit te nodigen kandidaten, evenals dat voor haar het geval is, vrij zijn van enige “last of ruggespraak”.

Bij het selecteren van de kandidaten komen de volgende overwegingen ter sprake:

- **Technische kwalificatie voor de functie.** Deze bestaat enerzijds uit de relevante kennis op het betrokken terrein, maar anderzijds evenzeer uit de mate waarin de kandidaat aan de bovengenoemde leiderschapseisen voldoet voor haar/zijn terrein.
- **Morele kwalificatie voor de functie.** Dit betreft vooral de onomstreden persoonlijke integriteit en de prioriteit van het landsbelang in denken en doen boven alle andere belangen.
- **Vermogen om constructief in een team te kunnen functioneren.** Dit vereist – net zoals in een voetbalelftal – een combinatie van zich ondergeschikt aan een team kunnen maken en het team op sleeptouw kunnen nemen.

Los van deze individuele selectiecriteria zal de beoogde minister-president bij de selectie van haar kandidaten rekening houden met de diversiteit van het kabinet in haar geheel in politieke en maatschappelijke zin, opdat redelijkerwijs op een brede steun in beide werelden gerekend kan worden. Omdat de kandidaten niet aan individuele partijen gebonden hoeven te zijn is het mogelijk een kabinet samen te stellen, waarin een veel groter deel van de Tweede Kamer zich kan herkennen.

Stap3: Samenhangende Visie

Wanneer op deze wijze een potentieel team is geformeerd – of in ieder geval een substantieel deel daarvan – komt de fase waarin een samenhangende visie wordt geformuleerd. De visie bestrijkt het gehele terrein van politieke, economische en maatschappelijke ambities in hun samenhang.

Nadruk daarbij ligt op doelmatigheid van de overheid in het bewerkstelligen van deze ambities. Het geheel van voorstellen zal ter benadering van de financieel/economische gevolgen aan het Centraal Planbureau worden voorgelegd. Het kabinetsakkoord wordt gekenmerkt door:

- Een heldere visie op de economische en maatschappelijke contouren van Nederland op de langere termijn
- Een duidelijke keuze van prioriteitsgebieden, waarop ingrijpende verbetering nodig is
- Een praktische benadering van realisatie van deze plannen

Dit “kabinetsakkoord” is uitgangspunt van handelen voor de toekomstige kabinetsleden en dient door hen onvoorwaardelijk onderschreven te worden. Wel wordt expliciet ruimte gelaten voor aanpassingen in de toekomst op basis van nieuwe gegevens en nieuwe inzichten.

Stap 4: Brede steun

In de laatste stap van dit nieuwe proces wordt het geheel van beoogde kabinetsamenstelling en “regeerakkoord” ter beoordeling aan de Tweede Kamer voorgelegd. Een productieve weg hierbij zou kunnen zijn om de Kamer eerst te vragen haar stem uit te brengen of zij vertrouwen heeft in dit kabinet en dit kabinetsbeleid. Dit geeft een duidelijk beeld of er op brede steun gerekend kan worden, voordat allerlei onderhandelingsprocessen beginnen. De beoogde minister-president zal moeten aangeven welk niveau van steun zij verwacht als voorwaarde voor het voortzetten van haar inspanningen.

Wanneer de Kamer haar brede steun voor een nieuw kabinet uitspreekt kan daarna het proces van amendering beginnen, met als voordeel dat de beoogde regering vanuit een sterke positie kan handelen en niet hoeft te zwichten voor een in haar ogen onverstandig voorstel uitsluitend om het kabinet overeind te houden.

Het is essentieel een duidelijk politiek onderscheid te maken tussen onze Tweede kamer en ons Kabinet. De tweede Kamer is onze volksvertegenwoordiging, waar de ultieme macht is ondergebracht. Het Kabinet is ons leiderschapsteam, dat onder toezicht van de Tweede Kamer er het beste voor ons land uithaalt. Dat zijn twee significant verschillende rollen, die beide respect en aandacht verdienen

U bent het waard!

Een *nationaal* kabinet in plaats van een partijenkabinet heeft een aantal evidente voordelen:

- We krijgen een leider, die daarop uitdrukkelijk is geselecteerd
- We krijgen een competent team
- We mogen hopen op een brede steun, zowel maatschappelijk als politiek
- We krijgen een heldere en vooral ook samenhangende visie
- De aandacht in het politieke debat zal eindelijk kunnen verschuiven naar een veel hoger niveau van maatschappelijke prioriteiten en hun samenhang

Naar analogie van wat bijna elke productreclame tegenwoordig stelt zou je kunnen zeggen: een *nationaal* kabinet, u bent het waard.

Mickey Huibregtsen

14 oktober 2017